

ÕPPEAINE NIMETUS	Kirjandus 5.-9. kl
ÕPPEAINE KIRJELDUS	<p>Valdkonnapädevus Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suulises kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt. Keele- ja kirjandusõpetusega taotletakse, et põhikooli lõpuks omandab õpilane järgmised valdkonnapädevused:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust; 2) saavutab keeleteadlikkuse, arvestab kultuuris välja kujunenud keelekasutus- ja suhtlustavasid, teadvustab keeleoskust õpioskuste alusena ning identiteedi osana; 3) loeb, esitab ning kirjutab eri tüüpi ja liiki tekste, analüüsib tekstide keelekasutust, ülesehitust ja vormistust, väljendab end selgelt ja asjakohaselt nii suuliselt kui ka kirjalikult; 4) leiab, hindab kriitiliselt ning kasutab eri allikates ja keskkondades pakutavat teavet, austab intellektuaalomandit; 5) mõistab ilukirjandusteose kunstilisi väärtusi, analüüsib ja tõlgendab eri tüüpi ning eri žanris tekstide ülesehitust, väljendust ja sisu; 6) omandab lugemisharjumuse, väärtustab lugemist, kujundab loetu põhjal oma esteetilisi hoiakuid ja eetilisi tõekspidamisi, rikastab mõtte- ja tundemaailma, täiendab enda keele- ja kultuuriteadmisi. <p>Õppeaine kirjeldus Koolikirjanduse mõistel on mitu tähendustasandit: laiemalt hõlmab see kogu koolitarbelist lugemisvara, sealhulgas trükitud ja veebipõhiseid õppematerjale, teatmeteoseid, sõnaraamatuid jms; kitsamalt tuleb selle all mõista kirjanduse ainekavade õppesisus soovitatud ilukirjandusteoseid. Põhikooli kirjandusõpetuses loevad õpilased peamiselt ilukirjandusteoseid (sh veebipäevikud, rääpluule, elulood, arvutimängu narratiivid), mis aitavad mõista inimestevahelisi suhteid, kujundada väärtushoiakuid, arutleda ühiskondlike probleemide üle, kujundada lugemisharjumust ning tugevdada sisemist motivatsiooni lugeda. Kirjandus aitab õpilasel mõista ja mõtestada iseennast, annab võimaluse leida oma hääl ja teha see kuuldavaks.</p>

	<p>Tehnoloogiliselt laienenud lugemisvõimaluste hulgast valib õpilane endale sobivad, tundes paberraamatu kui peamise trükise kõrval ka audio- ja e-raamatute kasutamise spetsiifikat. Ka kirjanduse enda teisenemine tehnoloogiliste muutuste kontekstis ja väljaspool traditsioonilist raamatuformaatit väärib põhikoolis rohkem tähelepanu, mistõttu tasub otsida loimimisvõimalusi teatri, filmi, muusika, kunsti, ühismeedia ja arvutimängudega.</p> <p>Koolikirjanduse valikul arvestab õpetaja kolme võimalust:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) kohustuslikku lugemist, mis pakub õpilastele kirjanduskogemuse ühisosa ja tähendab nihet nn tüvitekstide käsitlemise poole; 2) suunatud lugemist, mis lähtub õpetaja antud soovitudest ja põhjendatud valikutest ning arvestab ka õpilaste võimeid ja huvisid; 3) vabalugemist, mis annab õpilasele vaba voli valida õppeprotsessi käigus eakohaseid raamatuid mõtestatult ja huvipõhiselt, selleks et rahuldada oma lugemisvajadust. <p>Kirjandusteoste valiku põhikriteeriumideks on kunstiväärtus, humanistlik suunitlus ja positiivne mõju õpilastele, teoses püstitatud probleemide aktuaalsus õpilaste kõlbelisel kasvatamisel ja sallivuse kujundamisel. Teoste valikul peetakse silmas õpilaste eakohaseid psühholoogilisi ja intellektuaalseid võimeid ning huvisid. Lugemisvara valikul arvestatakse eesti ja maailmakirjanduse, klassikalise ja tänapäeva kirjanduse ning eri žanre esindavate luule-, proosa- ja draamateoste põhjendatud proportsioone, nais- ja meesautorite esindatust ning kooliastmele kohaseid teemavaldkondi.</p> <p>Põhikoolis on kohustuslik lugeda igas klassis vähemalt neli tervikteost. Kindlasti peaks lugema nii proosat (romaan, novell, jutustus), draamat (tragöödia, komöödia) kui ka luulet (tervikteosena võiks käsitleda ka vähemalt ühte luulekogu). II kooliastmes tuleks tervikteosena lugeda veel vähemalt ühte reisikirjeldust ja elulooraamatut. III kooliastmes võiks rõhuda eri žanris ja stiilis tekstide lugemisele, näiteks tuleks õpilastel lugeda nii reaalelulisi kui ka fantastilisi narratiive, ajaloolist proosat, seiklus- ja põnevusjutte, ulme-, õudus- ja krimikirjandust jm. Lugemisraamatute valikul liigub põhikooli õpilane lastekirjanduse juurest noortekirjanduse suunas, lihtsamatest tekstidest keerukamate poole.</p> <p>Lugedes on oluline õppida eristama ilukirjanduse põhiliike ja eri žanris tekste, nimetades nende tunnuseid ja tuues sobivad näiteid. Eesmärk on aru saada põhimõistetest ja luua ettekujutus žanrisüsteemist, selleks et kasutada neid mõisteid edaspidi teksti- ja žanrianalüüsis:</p> <p>eepika (jutustavas vormis tekstid) - romaan, jutustus, novell, kunstmuinasjutt, kunstmuistend, eepos;</p> <p>lüürika (sh luulevormis tekstid) - sonett, haiku, ood, hümn, riimiline luuletus, vabavärss jm;</p> <p>dramaatika (dialoogivormis tekstid - tragöödia, komöödia, draama);</p> <p>lüroepika (jutustavad tekstid luulevormis) - valm, poem, ballaad.</p>
--	---

Kindlasti on käsitlemisel tarvilik suunata õpilasi looma seoseid erinevate žanrite tekkimise ajaloolise taustaga, mis omakorda võimaldab lõimida infot ajaloo, muusika, teatri ja kunstiga.

II kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka Enno Raua „Kalevipoja“ adaptatsioon, Eduard Bornhöhe „Tasuja“, Jaan Krossi „Mardileib“, Friedrich Reinhold Kreutzwaldi „Eesti rahva ennemuistsed jutud“ või muud eesti muinasjutu- või muistendikogumikud.

III kooliastmes kuuluvad olulise lugemisvara hulka August Kitzbergi „Libahunt“, Eduard Vilde „Pisuhänd“, Oskar Lutsu „Kevade“, Anton Hansen Tammsaare „Kõrboja peremees“ ja Andrus Kiviräha „Rehepapp“.

Eesti luulet esindavad põhikoolis Lydia Koidula, Juhan Liiv, Marie Under, Hando Runnel ja Leelo Tungal, kuid klassikute kõrval ei tohi mööda vaadata ka 21. sajandi kodumaiste luuletajate loomingust.

Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed valitakse arvestusega, et esindatud oleksid kõik järgmised teemavaldkonnad:

- väärtused ja kõlblus (enesehinnang, eneseväärikus, ausus enese ja teiste vastu, õiglus ja ebaõiglus);
- kodus ja koolis (perekeskkond, kodu turvalisus, armastus oma kodu ja koduste vastu, inimestevahelised suhted, sallivus);
- omakultuur ja kultuuriline mitmekesisus (eri kultuurid, rahvuskultuur, regionaalne, professionaalne, klassi-, noorte jm kultuur, lugupidav suhtumine teistesse kultuuridesse ja inimestesse);
- mängiv inimene (ringmängud ja mängulust, sõnamängud, teatri võlumaailm, loova mõtteviisi rakendamine, mõtlemisvabadus ja mõtlemiskohustus);
- keskkond ja jätkusuutlik areng (austav suhtumine elus- ja eluta loodusesse, loodus kui ilu allikas);
- kodanikuühiskond ja rahvussuhted (seos mineviku, oleviku ja tuleviku vahel, ajalooline mälu, traditsioonid ja sündmused, mis tagavad järjepidevuse, kodupaiga väärtustamise);
- teabekeskond, tehnoloogia ja innovatsioon (tänapäevased teabe otsimise ja edastamise võimalused, keeleline mõjutamine, käitumine suhtlusportaalides).

Üldpädevused

Kultuuri- ja väärtuspädevus - Keele ja kirjanduse valdkonna õppeainete õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane keele- ja kirjanduspädevus, mis tähendab suutlikkust tajuda keelt ja kirjandust kui rahvusliku, riikliku ja iseenda identiteedi alust, mõista erinevaid kirjandustekste ning nende tähtsust Eesti ja maailma kultuuriloos. Keele- ja kirjanduspädevus hõlmab teadmisi ja oskusi, kujundamaks keele- ja

	<p>kultuuriteadlikku inimest, kes käitub nii suuliselt kui ka kirjalikus suhtluses verbaalsele ja sotsiaalsele kontekstile vastavalt.</p> <p>Sotsiaalne ja kodanikupädevus - Eesti keele ainevaldkond võimaldab läbi viia erinevaid ühiseid tegevusi (rühma- ja paaristööd, ajurünnakud, rollimängud jms), kus õpitakse teistega arvestama, käitumisreegleid järgima, oma arvamust avaldama, argumenteerima ja põhjendama valikuid ja otsuseid.</p> <p>Enesemääratluspädevus - Eesti keele aine toetab õpilase oskust analüüsida ja hinnata oma mõtteid, tugevaid ja nõrku külgi, tegevust ning selle tulemusi. See kujundab õpilase arusaamist endast ja oma võimetest. Pädevuse kujunemisele aitab kaasa erinevate tööde ja tegevuste analüüsimine ja neile hinnangu andmine. Olulisel kohal on õpilaste võime käituda ette tulevates õppeolukordades mõtestatult ja analüüsivalt.</p> <p>Õpipädevus - Õpilast suunatakse tööd korraldama alates teabe kogumisest, materjalide ja töötlemisviisi valikust ning lõpetades töö tegemise ja tulemuse analüüsiga. See arendab suutlikkust probleeme märgata ning lahendada, oma võimeid hinnata ja arendada ning õppimist juhtida. Teavet kogudes areneb õpilase funktsionaalne kirjaoskus, täieneb erialane sõnavara ning oskus seda kasutada. Õpiülesannete teemade leidmisel võiks lähtuda situatsioonidest või probleemidest, mis seostuvad igapäevaelu probleemidega.</p> <p>Suhtluspädevus - Suhtluspädevuse arendamist soosib esinemisjulguse toetamine ja eneseväljendusoskuse arendamine läbi õpilaste enda või rühmas tehtud tööde esitlemise ning tööprotsessi ühise reflekteerimise ja tagasisidestamise. Paaris- ja rühmatöö ülesanded võimaldavad õppida teistega arvestama, oma seisukohti põhjendama ja ühiseid lahendusi leidma. Õpilasi suunatakse analüüsima oma käitumist ning selle mõju kaaslastele ja koostööle. Oma tööd suuliselt või kirjalikult esitledes saadakse esinemiskogemusi ning areneb väljendusoskus. Suunatakse eesti keelest erineva emakeelega kaasõpilastega turvaliselt suhtlema.</p> <p>Matemaatika-, loodusteaduste ja tehnoloogiaalane pädevus - Teistes õppeainetes õpitud rakendatakse teoorias ja praktikas, st erinevaid graafikuid, skeeme, diagramme, tabeleid õpitakse lugema ja nendest teavet leidma, tõlgendama. Ka vastupidi tegutsema, st teksti või andmete põhjal jooniste, tabelite, skeemide, diagrammide jms koostamine. Tööjuhendite lugemine ning nende põhjal tegutsemine.</p> <p>Ettevõtlikkuspädevus - Olulisel kohal pädevuse arendamisel on kasvatada õpilastes julgust oma probleemsituatsioone lahendada asuda ja võtta riske ning vastutust oma töö teostamise eest üksi või rühmas. Oma ideede, mõtete, ettepanekute selge esitamine, põhjendamine, kaitsmine.</p> <p>Digipädevus - Digitehnoloogiat saab kasutada nii õppe-, informatsiooni otsimise kui ka suhtlemisvahendina. Info otsimise ja analüüsi puhul on digitehnoloogiat võimalik rakendada nii individuaalse kui õpilasekeskse meetodina, kus õpilane saab töötada koos või üksinda teatud ülesande lahenduste otsimisel ja leitu esitlemisel kaasõpilastele. Kogutud teavet ja ideid</p>
--	--

kasutatakse kooskõlas autoriõigusega. Erinevad veebikeskkonnad, suhtlusvõrgustikud ja ajaveebid suhtlemisvahendina võimaldavad tehtut kajastada ning tutvustada oma tegevust teistele. Seejuures arvestab õpilane internetis turvalise suhtlemise põhimõtteid.

Lõiming teiste õppeainetega

Matemaatika, loodusained, tehnoloogia, kehaline kasvatus, sotsiaalsed, kunstiained, võõrkeeled - Õpitut rakendatakse teoorias ja praktikas, st erinevaid graafikuid, skeeme, diagramme, tabeleid õpitakse lugema ja nendest teavet leidma, tõlgendama. Ka vastupidi tegutsema, st teksti või andmete põhjal jooniste, tabelite, skeemide, diagrammide jms koostamine. Tööjuhendite lugemine ning nende põhjal tegutsemine. Erinevat liiki (nt teabetekst, tarbetekst, aimekirjandustekst) tekstide lugemine, info leidmine, analüüsimine, järelduste tegemine ja ka koostamine. Loodusainetes või sotsiaalainetes omandatud sõnavara kasutamisoskus (nt kas lehed kõdunevad või mädanevad jms).

Läbivad teemad

Elukestev õpe ja karjääri planeerimine - Õpilasi suunatakse mõistma õppimist kui elukestvat õpet. Aidata õpilastel saada ülevaade oma tugevustest ja nõrkustest, mida saab arvestada elukutse või karjääri valikul. Arendama oma õpioskusi, suhtlemisoskusi, koostöö- ja otsustamisioskusi ning teabega ümberkäimise oskusi. Arendama oskust seada endale eesmärged ning tegutseda neid ellu viies süsteemselt. Tutvustatakse erinevaid ameteid ja elukutseid, nende arengut minevikus ja tulevikus, õpitakse tundma töösuhteid reguleerivaid õigusakte ning kodukoha majanduskeskkonda.

Keskkond ja jätkusuutlik areng - Tähelepanu pööratakse keskkonnasäästlike tarbimisharjumuste kujundamisele ja kujunemisele, tehakse koostööd teiste õppeainetega, kus see teema on praktiliselt teostatav (lõiming tehnoloogiaõpetusega: ei raiska toitu, materjale, sorteerin prügi). Aru saama inimkonna kultuurilise, sotsiaalse, majandusliku, tehnoloogilise ja inimarengu erinevate tunnuste vastastikusest seotusest ning inimtegevusega kaasnevatest mõjudest. Arutlema keskkonnaprobleemide üle nii kodukoha, ühiskonna kui ka üleilmsel tasandil, kujundama isiklike keskkonnaalaseid seisukohti ning pakkuma lahendusi keskkonnaprobleemidele.

Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus - Olulisel kohal pädevuse arendamisel on kasvatada õpilastes julgust oma probleemsituatsioone lahendama asuda ja võtta riske ning vastutust oma töö teostamise eest üksi või rühmas. Oma ideede, mõtete, ettepanekute selge esitamine, põhjendamine, kaitsmine. Vabatahtliku töös osalemine, korraldada mingi ürituse vms ja teed seda vabatahtlikult ilma tasuta ning kaasada ka teisi vabatahtlikke. Väärtustama ühiselu demokraatlikku

	<p>korraldamist, koostööd, kodanikualgatus ja vabatahtlikkusele põhinevat tegutsemist ning konfliktide rahumeelset ja vägivaltatut lahendamist.</p> <p>Kultuuriline identiteet - Kultuuriteadliku inimese kasvatamine. Austab keelt kui kultuuri kandjat ja vahendajat, hindab seda kui avaliku suhtluse vahendit, väärtustab eesti rahvuskirjandust ja rahvapärimust ning keelelist ja kultuurilist mitmekesisust. Mõistab kultuuridevahelise suhtlemise ja koostöö tähtsust ühiskonna jätkusuutlikkuse kujundajana. Õpib tundma ning väärtustama oma ja teiste kultuuride pärandit ja eripära, toetudes ühelt poolt erinevates õppeainetes õpitule ning seda üldistades, teiselt poolt ka omaalgatuslikult loetule, nähtule ja kogetule. Teadvustab ning õpib tundma mineviku ja nüüdisaja ühiskondade kultuurilist mitmekesisust.</p> <p>Teabekeskond ja meediakasutus - Infot otsitakse erinevatest allikatest, nt raamatutest ja Internetist. Õppetöös õpitakse info kogumiseks kasutama mitmesuguseid teabekanaleid ning hindama kogutud informatsiooni usaldusväärsust. Kogutud infot kasutades tuleb arvestada autoriõigustega. Veebikeskkondade kasutamine aitab rikastada õppetööd ja võimaldab õpilastel vajalikku infot otsida ja jagada.</p> <p>Tehnoloogia ja innovatsioon - Oluline on, et õpilane saab aru tehnoloogia toimimisest ja on võimeline looma eakohaseid uusi lahendusi. On kursis tehnoloogiaalaste uuenduste ja võimalustega ning oskab neid otstarbekalt kasutada. Tehisaju kasutamine õigesti ja ainult õppimise eesmärgil, st ei esita tehisaju tehtud tööd enda omana - plagiaat.</p> <p>Tervis ja ohutus - Kujundada õpilases õiget ajakasutust, õppimismeetodeid (õppimise ja puhkuse tasakaal, nt silmade puhkamine), tervislikke eluviise ja liikumise olulisust vaimse tervise heaks. Väärtustama enda ja teiste tervist, ohutust ja turvalisust. Käituma hoolivalt ja lugupidavalt enda, teiste ning ümbritseva keskkonna suhtes. Aktsepteerima ja järgima üldtunnustatud reegleid ning kooli kodukorda.</p> <p>Väärtused ja kõlblus - Taotletakse õpilase kujunemist kõlbliseks inimeseks, kes väärtustab enda ja teiste tehtut ning sellesse panustamist. Õpilastes kujundatakse praktilisi käitumisoskusi, õpitakse mõistma käitumisvalikute põhjusi ja võimalikke tagajärgi. Rühmas töötamine annab väärtuslikke kogemusi, kuidas arvestada kaaslastega, arendada organiseerimisoskust ning lahendada konflikte.</p>
	TEADMISED, OSKUSED JA HOIAKUD
II KOOLIASTE	<p>Õpilane:</p> <p>1) mõistab rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;</p>

	<p>2) mõistab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;</p> <p>3) väljendab end selgelt ja asjakohaselt suuliselt ning kirjalikult;</p> <p>4) teeb õpitu piires keeleteadlikke valikuid, kasutab korrektset kirjakeelt ja sobivat sõnavara;</p> <p>5) loeb tekste ladusalt ja eesmärgistatult eri keskkondades ja allikatest;</p> <p>6) kirjutab eesmärgistatult eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;</p> <p>7) analüüsib ja hindab eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste;</p> <p>8) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära;</p> <p>9) kujundab lugemise kaudu hoiakuid ja tõekspidamisi;</p> <p>10) väärtustab lugemist, leiab endale sobivat lugemisvara.</p>	
III KOOLIASTE	<p>Õpilane:</p> <p>1) väärtustab oma rahvapärimust ja kultuuri mitmekesisust;</p> <p>2) väärtustab eesti keelt kui kultuuri kandjat ja avaliku suhtluse vahendit;</p> <p>3) on keeleteadlik, väljendab end eesmärgipäraselt, selgelt, asjakohaselt ja keeleliselt korrektselt suuliselt ning kirjalikult;</p> <p>4) loeb tekste vilunult, eesmärgistatult ja kriitiliselt eri keskkondades ja allikatest;</p> <p>5) kirjutab eesmärgistatult ja keeleliselt korrektselt eri liiki tekste eri keskkondades ja allikate toel;</p> <p>6) analüüsib ja hindab kriitiliselt eri liiki suulisi ja kirjalikke tekste, arvestab intellektuaalomandiga;</p> <p>7) mõistab eri tüüpi ja liiki tekstide ülesehitust, sisu, keelelist eripära ning funktsiooni;</p> <p>8) kujundab lugemise kaudu väärtushoiakuid ja tõekspidamisi;</p> <p>9) väljendab end sobivat ja rikkalikku sõnavara kasutades;</p> <p>10) omandab lugemisharjumuse ja väärtustab lugemist.</p>	
	ÕPITULEMUSED	ÕPPESISU sh praktilised tööd, õpiprojektid, õppetegevus väljaspool klassiruumi, kogukonnapraktika vm õppetegevused
5. klass	<ul style="list-style-type: none"> • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost; • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine ja jutustamine. 2. Tekstianalüüs, tõlgendamine ja mõistmine. 3. Teksti esitus ja omalooming. 4. Eesti luule tutvustamine. 5. Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed. <p>Tervikteosed lugemiseks:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ● tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest; ● jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; ● jutustab mõttelt sidusa ja tervikliku ülesehitusega loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; ● jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu; ● koostab teksti kohta eriliigilisi küsimusi; ● vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; ● koostab teksti kohta sisukava, kasutades väiteid või märksõnu; ● leiab lõigu kesksed mõtted; ● järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; ● kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nende omavahelisi suhteid, hindab nende käitumist; ● võrdleb iseennast mõne tegelasega; ● arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle; ● avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; 	<ul style="list-style-type: none"> ● A. Lindgren “Meisterdetektiiv Blomkvist” (sõprussuhete väärtustamine, koostööoskus, liikumise olulisus; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus, enesemääratlus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine); ● R. Roht “Jutte loomadest” (pöörab tähelepanu loodusele, keskkonnale; keskkond ja jätkusuutlik areng); ● S. Rannamaa “Kadri” (sõprussuhted, pere tähtsus, kiusamine ja sotsiaalsed probleemid; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, suhtluspädevus, tervis ja ohutus); ● E. Kippel “Meelis” (muistne vabadusvõitlus, mineviku väärtustamine; kultuuriline identiteet); ● E. Raud “Kalevipoeg” (rahvapärimus; kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus); ● lisaks 2-3 raamatut soovituslikest teostest valib õpilane koostöös õpetajaga.
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides algriimi; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; • seletab oma sõnadega muistendi ja muinasjutu olemust; • esitab peast luuletuse või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti. 	
6. klass	<ul style="list-style-type: none"> • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost; • loeb eakohast erižanrilist kirjanduslikku teksti ladusalt ja mõtestatult, väärtustab lugemist; • tutvustab loetud kirjandusteose autorit, sisu ja tegelasi, kõneleb oma lugemismuljetest, -elamustest ja -kogemustest; • jutustab tekstilähedaselt kavapunktide järgi või märksõnade toel; • jutustab mõttelt sidusa tervikliku ülesehitusega selgelt sõnastatud loo, tuginedes kirjanduslikule tekstile, tõsielusündmusele või oma fantaasiale; • jutustab piltteksti põhjal ja selgitab selle sisu; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine ja jutustamine. 2. Tekstianalüüs, tõlgendamine ja mõistmine. 3. Teksti esitus ja omalooming. 4. Eesti luule tutvustamine. 5. Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed. <p>Tervikteosed lugemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • K. Reimus “Haldjatants” (üksinda hakkamasaamine, sõprus- ja peresuhted, õigete valikute tegemine; suhtluspädevus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus); • C. Nöstlinger “Vahetuslaps” (kiusamine, eelarvamused, sotsiaalsed probleemid ja oskused, armastuse ja läheduse otsimine; tervis ja ohutus, väärtused ja kõlblus, enesemääratlus, suhtluspädevus);

	<ul style="list-style-type: none"> ● koostab teksti kohta eri liiki küsimusi; ● vastab teksti põhjal koostatud küsimustele oma sõnadega või tekstinäitega; ● koostab teksti kohta sisukava, kasutades küsimusi, väiteid või märksõnu; ● järjestab teksti põhjal sündmused, määrab nende toimumise aja ja koha; ● kirjeldab loetud tekstile tuginedes tegelaste välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib nendevahelisi suhteid, hindab nende käitumist; ● lähtudes üldtunnustatud moraalinormidest, võrdleb iseennast mõne tegelasega; ● leiab lõigu kesksed mõtted ja sõnastab peamõtte; ● arutleb kirjandusliku tervikteksti või katkendi põhjal teksti teema, põhisündmuste, tegelaste, nende probleemide ja väärtushoiakute üle; ● avaldab ja põhjendab oma arvamust, valides sobivaid näiteid nii tekstist kui ka oma elust; ● otsib teavet tundmatute sõnade kohta, teeb endale selgeks nende tähenduse; ● tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, võrdlusi ja algriimi; ● seletab õpitud vanasõnade ja kõnekäändude tähendust; ● mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele ja kogemustele tuginedes; 	<ul style="list-style-type: none"> ● H. Nõu “Pea suu!” või “Tõmba uttu!” (kiusamine, suhted, eelarvamused; suhtluspädevus, väärtused ja kõlblus); ● E. Bornhöhe ”Tasuja” (eestlaste muistne vabadusvõitlus ja elu muinasajal, inimeste võimuiha; kultuuriline identiteet); ● F. Molnár “Pál-tänava poisid” (sõprussuhted, võim, reetmine, kaotusvalu; kodanikualgatus ja ettevõtlikkus, väärtused ja kõlblus); ● lisaks 2-3 raamatut soovituslikest teostest valib õpilane koostöös õpetajaga.
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • seletab oma sõnadega epiteedi, võrdluse, muistendi, muinasjutu, kõnekäänu ja vanasõna olemust; • esitab peast luuletuse, lühikese proosa- või rolliteksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • kirjutab erineva pikkusega eriliigilisi omaloomingulisi töid, sealhulgas kirjeldava ja jutustava teksti. 	
7. klass	<ul style="list-style-type: none"> • on läbi lugenud vähemalt neli eakohast ja erižanrilist väärtkirjanduse hulka kuuluvat tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle; • leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut ja selle autorit, jagab lugemiskogemust; • kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; • kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; • nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; • rikastab sõnavara, otsides teavet talle tundmatute sõnade ja väljendite kohta; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine ja jutustamine. 2. Tekstianalüüs, tõlgendamine ja mõistmine. 3. Teksti esitus ja omalooming. 4. Eesti luule tutvustamine. 5. Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed. <p>Tervikteosed lugemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • K. Piiper "Tõde või tegu. Stella" (sooline identiteet, peresuhted, sõprussuhted; enesemääratlus, suhtluspädevus, väärtused ja kõlblus); • L. Tungal "Varesele valu" (õpetab, kuidas üksinda hakkama saada ja teha õigeid otsuseid, kaotusvalu leevendamine, sõprussuhete väärtustamine, laste ja vanemate usalduslikud suhted; elukestev õpe ja karjääri planeerimine, väärtused ja kõlblus, kodanikuühiskond ja rahvussuhted); • O. Luts "Kevade" I osa (koolielu võrdlus nüüd ja ligi sada aastat tagasi; kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus); • A. Vallik "Kuidas elad, Ann?"

	<ul style="list-style-type: none"> • tunneb ära ja kasutab enda loodud tekstides epiteete, metafoore, isikustamist ja võrdlusi; • selgitab õpitud vanasõnade, kõnekäändude ja mõistatuste tähendust; • mõtestab luuletuse tähenduse iseenda elamustele, kogemustele ja väärtustele tuginedes; • esitab peast luule- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; • kirjutab tervikliku sisu ja ladusa sõnastusega kirjeldava (tegelase iseloomustus või miljö kirjeldus) või jutustava (muinasjutu või muistendi) teksti; • kirjutab kirjandusteose põhjal arutluselementidega kirjandi, väljendades oma seisukohti alusteksti näidete ja oma arvamuse abil ning jälgides teksti sisu arusaadavust, stiili sobivust, korrektset vormistust ja õigekirja. 	<p>(kujutab noore inimese esimest kogemust alkoholi tarvitamise ja suitsetamisega, usalda, aga kontrolli, laste ja vanemate usalduslikud suhted, sõprade valik ja esimene armastus, õigete otsuste tegemine, vigadest õppimine; enesemääratlus, väärtused ja kõlblus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine);</p> <ul style="list-style-type: none"> • I. Soopan “Head pahad poisid” (õigete otsuste tegemine, sõprade valik, igal teol on tagajärg, vanemate usaldamine ja nendelt abi palumine; väärtused ja kõlblus, tervis ja ohutus); • T. Trueit “Nebula saladus” (teaduse väärtustamine, pere- ja sõprussuhted; tehnoloogia ja innovatsioon; keskkond ja jätkusuutlik areng); • lisaks 2-3 raamatut soovituslikest teostest valib õpilane koostöös õpetajaga.
8. klass	<ul style="list-style-type: none"> • loeb eriliigilisi kirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja tervikteost; • loeb ladusalt ja mõtestatult, juhib oma lugemisprotsessi; • tunneb eesti kultuuri põhijooni, vahendab kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; • selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku - ja 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine ja jutustamine. 2. Tekstianalüüs, tõlgendamine ja mõistmine. 3. Teksti esitus ja omalooming. 4. Eesti luule tutvustamine. 5. Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed. <p>Tervikteosed lugemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> • L. Koidula ”Säärane mulk” (loob kujutluspildi vanaaja kommetest ja annab õppetunni talupojatarkusest, hariduse

	<p>tänapäeva pärimuskultuurist;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; ● eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid; ● leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut; ● toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; ● nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; ● kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; ● kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid, võrdleb tegelasi; ● rikastab sõnavara, otsides teavet talle tundmatute sõnade ja väljendite kohta; ● võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust/filmi; ● kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sh kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; ● hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib tekstide vormistusnõudeid; ● tunneb ära peamised kõne- ja 	<p>vajalikkusest; elukestev õpe ja karjääri planeerimine, kultuuriline identiteet);</p> <ul style="list-style-type: none"> ● J. Krüss “Timm Thaler ehk müüdnud naer” (peresuhted, võim, sõprusuhted, müstika, inimlikud väärtused; väärtused ja kõlblus, tehnoloogia ja jätkusuutlik areng); ● A. Kitzberg “Libahunt” (armastus, eelarvamused, uskumused, sõprus- ja peresuhted; kultuuriline identiteet, sotsiaalne ja kodanikupädevus); ● A. De Saint-Exupery “Väike prints” (headus, vastutus, sõprus, loovus; väärtused ja kõlblus, keskkond ja jätkusuutlik areng); ● W. Golding “Kärbeeste jumal” (vägivald, võim, vastutus, sõprusuhted; väärtused ja kõlblus, suhtluspädevus, ettevõtlikkuspädevus); ● A. Marshall “Ma suudan hüpata üle lompide” (empaatia, tahtejõud, kaasav haridus; enesemääratluspädevus); ● lisaks 2-3 raamatut soovituslikest teostest valib õpilane koostöös õpetajaga.
--	--	---

	<p>lausekujudid, sh metafoor, epiteet, isikustamine, võrdlus;</p> <ul style="list-style-type: none"> ● osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobivalt oma seisukohti, teeb koostööd; ● koostab loetud teose, kultuurinähtuse või kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab esitlustarkvara; ● esitab peast luule-, draama- või proosatekti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust; ● kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid. 	
9. klass	<ul style="list-style-type: none"> ● loeb eriliigilisi kirjandusteoseid, analüüsib ja tõlgendab vähemalt nelja tervikteost; ● loeb ladusalt ja mõtestatult, kasutab teksti liigist ja eesmärgist lähtuvaid lugemisviise, juhib oma lugemisprotsessi; ● loeb kultuurivaldkonnaga seotud aime- ja meediatekste; ● tunneb eesti kultuuri põhijooni, vahendab kultuurikogemust, väärtustab nii oma- kui maailmakultuuri ja selle mitmekesisust; ● selgitab pärimuse olemust, toob näiteid mineviku - ja tänapäeva pärimuskultuurist ning oma kodukohast; ● kasutab rahvaluule elemente suulises ja kirjalikus tekstiloomes; ● eristab ilukirjanduse põhiliike ja peamisi žanre, nimetab nende tunnuseid ja toob näiteid; 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lugemine ja jutustamine. 2. Tekstianalüüs, tõlgendamine ja mõistmine. 3. Teksti esitus ja omalooming. 4. Eesti luule tutvustamine. 5. Tekstid ja terviklikult loetavad kirjandusteosed. <p>Tervikteosed lugemiseks:</p> <ul style="list-style-type: none"> ● J. Teller “Mitte midagi” (vägivald, rühmasuhted, julmus, väärtused; väärtused ja kõlblus, teabekeskond ja meediakasutus); ● A. Kivirähk “Rehepapp” (uskumused, rahvapärismus; kultuuriline identiteet, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus); ● M. Karu “Nullpunkt” (suureks kasvamine, sõprussuhted, sotsiaalsed probleemid, kiusamine; tervis ja ohutus, teabekeskond ja meediakasutus, väärtused ja kõlblus, kodanikualgatus ja ettevõtlikkus);

	<ul style="list-style-type: none"> ● leiab endale sobivat lugemisvara, põhjendab oma valikut, tutvustab loetud raamatut, jagab lugemiskogemusi; ● toob esile luuletuse temaatilisi ja lüürilisi erijooni, mõtestab lahti luuletuse kujundlikkust; ● nimetab teose teema, arutleb selle põhisündmuste, kesksete probleemide, põhjuse ja tagajärje seoste üle, sõnastab teose peamõtte; ● kirjeldab teoses kujutatud tegevusaega ja -kohta, määratleb teose olulisemad sündmused; ● kirjeldab teksti põhjal tegelase välimust, iseloomu ja käitumist, analüüsib tegelaste omavahelisi suhteid ja väärtushoiakuid, võrdleb tegelasi; ● rikastab sõnavara, otsides teavet talle tundmatute sõnade ja väljendite kohta; ● võrdleb kirjandusteost ja selle põhjal valminud lavastust/filmi; ● kirjutab erinevaid omaloomingulisi töid, sh kirjeldavaid, jutustavaid ja arutlevaid tekste; ● hindab suulises ja kirjalikus väljenduses korrektset keelt ning järgib tekstide vormistusnõudeid; ● tunneb ära peamised kõne- ja lausekujundid, sh metafoor, epiteet, isikustamine, võrdlus; ● osaleb arutelus, väljendab selgelt ja sobivalt oma seisukohti, annab ja kuulab 	<ul style="list-style-type: none"> ● A. H. Tammsaare “Kõrboja peremees” (tegu ja tagajärg, vastutus, armukolmnurk, allakäigutrepp, enesetapp; väärtused ja kõlblus, keskkond ja jätkusuutlik areng, tervis ja ohutus); ● E. Vilde “Pisuhänd” (plagiaat, haridus, silmakirjalikkus, kuulsusejanu; teabekeskond ja meediakasutus, elukestev õpe ja karjääri planeerimine); ● E. Vilde “Külmale maale” (allakäigutrepp, sotsiaalsed probleemid, lojaalsus; enesemääratluspädevus, väärtused ja kõlblus); ● valikuliselt J. Kross “Wikmani poisid” (isamaaline kasvatus; kultuuriline identiteet, väärtused ja kõlblus); ● lisaks 2-3 raamatut soovituslikest teostest valib õpilane koostöös õpetajaga.
--	--	---

	<p>tagasisidet, teeb koostööd;</p> <ul style="list-style-type: none"> • koostab loetud teose, kultuurinähtuse või kultuurikogemuse põhjal ettekande, kasutab esitlustarkvara; • esitab peast luule-, draama- või proosateksti, jälgides esituse ladusust, selgust ja tekstitäpsust, põhjendab teksti valikut, seletab selle tähendust; • kasutab tekstianalüüsis õigesti kirjanduse põhimõisteid.	
--	--	--